

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Qayd raqami FD-007/20

"TASDIQLAYMAN"

Buxoro davlat universiteti rektori

O.X.Xamidov

2023 y.

JAHON ADABIYOTI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100 000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120 000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	5120200 – Tarjima nazariyasi va amaliyoti (tillar bo'yicha): fransuz tili

Buxoro – 2023

Fan/modul kodi		O'quv yili	Semestr	ECTS-Kreditlar	
JahAdab3112		2023/2024	7	2	
Fan/modul turi		Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Tanlov fanlari		O'zbek		2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya dars mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Jahon adabiyoti	30	30	60	
2.	Fanning predmeti va mazmuni				
	Ushbu dastur 5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (tillar bo'yicha): fransuz tili bakalavr ta'lim yo'nalishi uchun mo'ljallangan. Mazkur dastur respublikamizda va xorijda chop etilgan jahon adabiyoti fanidan yaratilgan manbalar asosida tuzilgan. Mazkur dastur adabiy-estetik qadriyatlarning milliy va umumbashariy jihatlarini, jahon adabiyotini o'rganishning millat hamda jamiyat ravnaqidagi o'rnini talabalarga tushuntirish, ularda badiiy asarni mukammal tushunish, tahlil va tadqiq etish malakasini hosil qilish, jamoatchilikni jahon adabiyotidagi mazmun va shakl, mavzu va g'oyaning mohiyati bilan tanishtirishga ko'maklashish, jamiyatning ma'naviy manzarasini adabiy-nazariy tafakkur orqali aks ettirish, jahon adabiyoti durdonalarini mukammal o'rganish orqali talabalarning badiiy tafakkurini takomillashtirish uchun ko'rsatmalar beradi. Fanning vazifasi – jahon adabiyoti namunalarining o'ziga xos, milliy va umuminsoniy xususiyatlarini ilmiy tahlil qilish asosida talabalarga bilim berish; – talabalarga yuksak saviyada yaratilgan badiiy adabiyot namunalarining bashariyat, millat va jamiyat ravnaqidagi o'rnini va ahamiyatini tushuntirish; – talabalarda badiiy adabiyotni tushunish ko'nikmalarini shakllantirish; – talabalarda badiiy asarni idrok qilish hamda uni filologik nuqtayi nazardan tahlil va tadqiq etish malakasini hosil qilish; – talabalarni adabiyot va inson o'rtasidagi munosabatni badiiylik qonuniyatlari asosida tahlil qilishga o'rgatish; – jahon adabiyotida yangi shakllanayotgan va ommalashayotgan adabiy hamda ilmiy metod va yo'nalishlar mohiyatini jamoatchilik fikriga tayangan holda talabalarga yetkazish; – jahon adabiyotidagi milliy va umuminsoniy adabiy-nazariy an'analarni jamiyat hayotiga tadbiq etish orqali talabalarda adabiy-estetik tasavvur hosil qilish; – talabalarda yuksak saviyada yaratilgan badiiy adabiyot namunalarini nazariy, amaliy jihatdan talqin va tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish; – badiiy adabiyotga jamiyat tarixi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, insonni				

	ezgulik va ma'naviy barkamollikka boshlovchi g'oyalar hamda inson ruhiyatiga aloqador eng pok tuyg'ular va kechinmalar in'ikosi sifatida munosabatda bo'lish, shuningdek, jahon adabiyoti namunalarini adabiy-estetik hamda ilmiy-nazariy tahlil va talqin qilishda faol ijodkorlik ruhi va mas'uliyati malakalarini hosil qilishdan iboratdir.
3.	Asosiy qism Fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni „Jahon adabiyoti“ fani predmeti va mazmuni „Jahon adabiyoti“ fanining nomlanishi, obyekti, geografik miqyosi, davrlashtirilishi. Mif va jahon adabiyoti. Mifning jahon adabiyoti tadrijidagi o'rnini. Mifologiya va mif poetikasi jahon adabiyotini o'rganishda adabiy-nazariy, falsafiy-estetik asos sifatida. Eng qadimgi xalqlar adabiyoti, hududiy va milliy tarkibi. Shumer – Babil adabiyoti, Misr adabiyoti va uning o'ziga xos xususiyatlari. Shumer adabiyoti jahon adabiyotining ibtidosi sifatida. Shumer adabiyoti yodgorliklarining ko'lami va janrlari. „Gilgamish“ eposi. Gilgamish – abadiy hayot izlovchi epik qahramon. Qadimgi hind adabiyoti. Hind adabiyoti va uning qadimiy janrlari, mifologiyasi, adabiy namunalari. Qadimgi Sharq xalqlari adabiyotining jahon adabiyotiga ta'siri masalasi. „Ramayana“ – hind eposi haqida tushunchalar. „Maxobxorata“ dostonida yirik davlatchilik, vatanparvarlik g'oyalari. Vedalar – falsafiy-axloqiy adabiy namunalari sifatida. Yunon adabiyotining ibtidoiy davri Antik adabiyot va madaniyatning tarixiy ahamiyati. Yunon mifologiyasi. Titanlar va qahramonlar to'g'risidagi afsonalar. Ularning yozma adabiyot taraqqiyotidagi o'rnini. Qahramonlik eposlari. Sikl dostonlar haqida tushuncha. Gomer ijodining jahon adabiyotidagi o'rnini. Gomerning «Iliada» va «Odiseya» dostonlari. „Iliada“ – jangnoma doston. „Odiseya“ dostonida sarguzasht va oilaviy munosabatlar talqini. Troya urushi haqidagi rivoyatlar, ularning tarixiy va mifologik elementlari. Gomer gimnlari. Gomer masalasi. Attika davri yunon adabiyoti (er. av. V-IV asrlar) Bu davr ijtimoiy hayotida demokratik tamoyillarning o'rnatilishi. Dramaning paydo bo'lishi. Qadimgi yunon teatri. Teatr tomoshalari va musobaqalari. Buyuk fojia-navislar – Esxil, Sofokl ijodi. Evripid ijodi va uning tragediyanavislik sohasidagi yangiliklari. Yunon komediyasining paydo bo'lishi va unda Dionis marosimlarining roli. Aristofan komediyalari. Attika davri nasriy adabiyoti. Yunon adabiyotida tarixiy proza va notiqlik san'ati. Tarixiy prozaning yuzaga kelishi. Gerodotning „Tarix“ asari. Fukidid ijodi. Qadim Yunonistonda notiqlik san'atining paydo bo'lishi. Notiqlik turlari. Demosfen ijodi. Platan – falsafiy proza ustasi. Aristotel va uning „Poetika“ asari. Ellinizm davri yunon adabiyoti Badiiy ijodda siyosiy mavzular o'rnini madhiyabozlik ruhidagi asarlar, dolzarb ijtimoiy muammolar o'rnini oilaviy munosabatlar egallashi. Yangi Attika komediyasining paydo bo'lishi va Menandr ijodi. Iskandariya she'riyati va uning asosiy xususiyatlari. Plutarx va Lukian ijodi. Yunon romanchiligi. Rim adabiyoti Respublika davri Rim adabiyoti. Rim adabiyotining taraqqiyot bosqichlari. Uning

yunon adabiyoti bilan bog'liqligi. Keyingi davr Yevropa va jahon adabiyoti taraqqiyotida Rim adabiyotining o'рни. Dastlabki Rim shoirlari. Rim komediyasi: Plavt va Terensiy ijodi. Notiqlik san'ati. Sitseron ijodi. Sezar va Rim tarixi. Lukretsiyning «Buyumlar xislati» falsafiy dostoni. Avgust davri Rim adabiyoti Rim adabiyotining «oltin davri». Avgustning mafkura sohasidagi siyosati. Metsenat adabiy to'garagi. Vergiliy va Goratsiy Avgust davrining eng yirik shoirlari sifatida. Avgustga muxolifatdagi adabiyot va unda Ovidiyning tutgan o'рни.

O'rta asrlar adabiyoti

Qadimgi dunyoning yemirilishi va feodal munosabatlarning yuzaga kelishi. Xristian dini va cherkov mavqeining oshib borishi. Qahramonlik eposlari. «Xildebrant haqida qo'shiq» eposi. Qadimgi kelt eposi. Skandinav xalqlari adabiyotida sagalarning o'рни. «Nibelunglar haqida qo'shiq» haqida tushunchalar. Qahramonlik eposlari. Qahramonlik eposlarining xalqchilligi. Fransuz qahramonlik eposi. «Roland haqida qo'shiq». «Sid haqida qo'shiq» – ispan qahramonlik eposning nodir namunasi. Provans poeziyasi. Trubadurlar lirikasi. XII-XIII asr ritsar-kurtuaz romanlari.

G'arbiy Yevrapo uyg'onish davri adabiyoti

1. Italiyada uyg'onish davri adabiyoti

Uyg'onish davrining asosiy xususiyatlari. Italiya uyg'onish harakatining vatani sifatida. Dante Aligyeri o'rta asrlarning oxirgi va uyg'onish davrining ilk shoiri sifatida. «Ilohiy komediya» asarining mazmun-mohiyati. Petrarka va Jovanni Bokachcho ijodi. «Dekameron» va Sharq adabiyoti.

2. Angliyada uyg'onish adabiyoti

Ishlab chiqarish munosabatlarining rivojlanishi. San'at va adabiyotning gumanizm g'oyalarini yoyishda asosiy qurol vazifasini bajarishi. Din va cherkovga munosabat ingliz gumanistlari uchun bosh masala ekanligi. Drama va teatrning rivojlanishi. Kristofer Marloning tarixiy mavzudagi asarlari. «Buyuk Temur» tragediyasi. Uilyam Shekspir(1564-1616) hayoti va ijodi. Shekspir masalasi. Shekspir komediyalari va ularning mavzulari. Dramaturg fojialari. Shekspir asarlarining tarixiy va tarbiyaviy ahamiyati.

3. Fransiya va Ispaniyada uyg'onish davri adabiyoti

Fransiyada reformatsiya harakatining boshlanishi va o'ziga xos xususiyatlari. Gumanizmning maydonga kelishi. Fransua Rable (1494-1553) ijodi. Yozuvchi ijodida gumanizm. Rablening «Gargantuya va Pantagryuel» romanida O'rta asr tartiblari, axloqi va o'qitish usulining keskin tanqid qilinishi. Ispaniyada rekonkista harakatining maydonga kelishi va gumanistik dunyoqarashning shakllana borishi. Migel de Servantes Saavedra (1547-1616) ijodi. Adib ijodida gumanistik dunyoqarashning ifodalanishi. «Don Kixot» romani. Asarning xalqchilligi. Don Kixot va Sancho Pansa obrazlari. Meteforik ramzlar, turli ma'nolar.

XVII asr klassitsizm adabiyoti

Siyosiy vaziyat va adabiy oqimlar. Klassitsizmning kelib chiqishi va asosiy prinsiplari. Go'zallik haqidagi tushuncha. Antik dunyoga munosabat va taqlid.

Adiblar oldiga qo'ygan talablari. «Yuksak» va «tuban» janrlar. Uch birlik qonuni. Nikola Bualo (1636-1711) klassitsizm adabiy oqimining nazariyotchisi sifatida. Jan Batist Poklen-Molyer (1622-1673) ijodi. Molyer – fransuz milliy teatrining asoschisi va fransuz klassik komediyasining ijodkori. «Tartyuf», «Xasis kishi» komediyasi.

Angliyada ma'rifatchilik adabiyoti

XVIII asrda Yevropa mamlakatlarida taraqqiyparvar kuchlarning O'rta asrchilik kuchlariga qarshi kurashi. Bu kurashning siyosiy tus olishi. Adabiyotda ma'rifatchilik ruhining maydonga kelishi, ularning estetik qarashlari. Ma'rifatchilik adabiyotining asosiy xususiyatlari. Daniyel Defo (1660-1731) hayoti va ijodi. Defoning jurnalistik faoliyati. «Robinzon Kruzo» romanining tarixiy, tarbiyaviy ahamiyati. Jonatan Svift (1667-1745) ijodi. Adib ijodida xalq hayoti tasviri masalasi. «Gulliverning sayohatlari» asarda ingliz jamiyatining tanqid qilinishi. Sharl Lui De Sekonda Monteskyo (1689-1755) fransuz ma'rifatparvarlik adabiyoti vakili. «Fors maktublari» epistolyar romani.

Nemis ma'rifatchilik adabiyoti

XVIII asrda Germaniyaning siyosiy va iqtisodiy ahvoli. Feodal tarqoqlikning rivojlanishga to'siq bo'lganligi. Milliy madaniyatning rivojlanishi. «Bo'ron va hujum» adabiy harakati va uning namoyandalari. Gotxold Efraim Lessing (1729-1781) ijodi. Lessing xalqchil san'at estetikasi nazariyotchisi sifatida. «Minna fon Barnxelm», «Emiliya Galotti» pyesalari. Fridrix Shiller (1759-1805) ijodi. Shiller – Germaniyaning buyuk shoiri va dramaturgi. «Qaroqchilar» va «Makr va muhabbat», «Orlean qizi», «Vilgelm Tell» kabi dramatik asarlarining g'oyasi va problematikasi. Shiller dramalarida realizm va romantizm. Iogann Volfgang Hyote (1749-1832) ijodi. Hyote – olmon xalqining buyuk adibi. «Yosh Verterning iztiroblari» romanida hayotiy muammolarning tasvirlanishi. Hyote va Sharq mavzusi. «Faust» fojiasi – Gyote ijodining cho'qqisi.

Romantizm adabiyoti

XIX asr romantizm oqimining yuzaga kelish sabablari, o'ziga xos xususiyatlari. Jorj Gordon Noel Bayron (1788-1824) ijodi. Bayron – ingliz she'riyatining buyuk namoyandasi. Shoir asarlaridagi romantik ruh. Yakob Grimm (1785-1863) va Vilgelm Grimm (1786-1858) ijodida xalq og'zaki ijodi namunalari o'rni. «Bolalar va oilaviy ertaklar» to'plami. Skandinaviya xalqlari adabiyotida taraqqiyot. Gans Xristian Andersen (1805-1885)ning Yevropa adabiyotining rivojlanishida tutgan o'rni. Viktor Hyugo (1802-1885) ijodi. Hyugo – romantizm adabiy oqimining nazariyotchisi sifatida. «Xo'rlanganlar», «Klod Gyo» va «Gavrosh» asarlari. «Parij. Bibi Maryam ibodatxonasi» romani. Hyugoning kishilik jamiyati haqidagi qarashlari.

Fransiyada tanqidiy realizm adabiyoti

Fransuz adabiyotida tanqidiy realizmning vujudga kelishi. Pyer Ogyusten Karon Bomarshe (1732-1799)ning ijodiy merosi. «Seviliyalik sartarosh», «Figaroning uylanishi» komediyalari. XIX asrning 1-yarmida yuz bergan fransuz inqiloblarining badiiy adabiyotga ta'siri. Frederik Stendal (1783-1842) ijodi. «Qizil va Qora» romani davrning realistik xronikasi ekanligi. Asarning siyosiy

ahamiyati. Onore de Balzak (1799-1850) ijodi. «Insoniyat komediyasi» turkumining yaratilish tarixi. «Gorio ota», «Yevgeniya Grande», «Gobsek» asarlarida burjua axloqining va boylikka hirs qo'yishning tanqid qilinishi. Prosper Merime (1803-1870) novellalarining fransuz tanqidiy realistik adabiyotidagi o'rni. Adib hikoyalarida real hayot va ijtimoiy masalalar talqini. Gyustav Flober (1821-1880) ijodi. Floberning siyosiy-ijtimoiy va estetik qarashlaridagi ziddiyatlar. «Bovari xonim» romanida XIX asr Yevropa jamiyati ijtimoiy-siyosiy, estetik xomxayollarining fosh etilishi.

Ingliz va nemis tanqidiy realizm adabiyoti

XIX asrda Angliyaning iqtisodiy rivojlanishi. Chartistlar harakati va matbuoti. Valter Skott (1771-1832) - Yevropa tarixiy romanchilik maktabining asoschisi. Charlz Dikens (1812-1870) ijodi. Dikens tanqidiy realizmning yirik vakili. «Oliver Tvistning boshidan kechirganlari» asarida bolalar tarbiyasi va boshqa ijtimoiy-siyosiy masalalarning aks etishi. Uilyam Tekkerey (1811-1863) hayoti va ijodi. «Shuhratparastlik g'ulg'ulasi» asarida satira va hajv. XIX asr nemis adabiyotida folklor an'alarining ommalashuvi. XIX asr 30-yillarida Germaniyada demokratik harakatlarning kuchayishi. Haynrih Hayne (1797-1856) ijodi. Hayne – Olmoniyaning buyuk shoiri. «Qo'shiqlar kitobi» lirik to'plamining mavzusi. «Germaniya. Qish ertagi» – Haynrih ijtimoiy lirikasining cho'qqisi ekanligi.

XIX asr oxiri va XX asr boshlari adabiyoti

XIX asrning oxirgi choragi Parij Kommunasining (1871) olamshumul shuhrati bilan boshlanganligi. Mustamlaka o'lkalarida milliy ozodlik harakatlarining kuchayishi. Urushga qarshi fikrlarning adabiyotda aks etishi. Jahon adabiyotida yangi mavzular, janrlar, adabiy oqimlarning maydonga kelishi. Tanqidiy realizm, naturalizm (tabiat), impressionizm (taassurot), simvolizm (ramziylik), ekspressionizm (ma'nodor qilib aniq ifodalash), syurrealizm (o'ta realizm), modernizm (zamonaviy) adabiy oqimlari va dekadentlik (tushkunlik) adabiyotining paydo bo'lish sabablari hamda o'ziga xos xususiyatlari. Emil Zolya (1840-1902) hayoti va ijodi. «Rugon Makkarlar» roman epopeyasida jamiyat illatlari va oilaviy munosabatlar talqini. Gi de Mopassan (1850-1893) ijodi. Mopassan asarlarida vatanparvarlik va insonparvarlik, sadoqat va xiyonat, nafsbalosi, boylikka intilish kabi masalalarning yoritilishi. «Hayot» va «Azizim» romanlari tahlili. Romen Rollan (1866-1944) hayoti va ijodi. Adibning turkum dramatik asarlari haqida ma'lumot. «Jan-Kristof» roman-epopeyasi. XX asr boshlari nemis adabiyoti. Genrix Mann (1871-1950) hayoti va ijodi. Yozuvchining dastlabki asarlarida satira va hajv. «Imperiya» trilogiyasi – zo'ravonlik va shovinistlikni tanqid qiluvchi asar. «Genrix IV» tarixiy asrida ijtimoiy, diniy masalalarga munosabat. Anna Zegers (1900-1983) ijodi. Adibning dastlabki hikoyalarida xalq hayotining badiiy talqini. «Yettinchi but» va «Barhayot o'liklar» romanlari tahlili. Jorj Bernard Shou (1856-1950) hayoti va ijodi. Bernard Shou ijodining ingliz dramaturgiyasi rivojidadagi o'rni. «Yoqimsiz pyesalar», «Yoqimtuy pyesalar», «Puritanbop pyesalar» sikli. Shou ijodining ikkinchi davri haqida ma'lumot. Gerbert Jorj Uelss (1866-1946) – ilmiy-fantanst

yo'zuvchi. "Vaqt mashinasi", "Doktor Moro oroli", "Ko'rinmas odam" romanlari. Adib asarlarida ilm-fan, texnika taraqqiyotining insoniyat hayoti bilan uyg'unlashtirish masalalari. Gerbert Uelssning realistik ijodi.

Amerika adabiyotining shakllanishi va taraqqiyoti

Amerika adabiyoti taraqqiyotining o'ziga xos xususiyatlari. Amerika hikoyachilik maktabining vujudga kelishida Vashington Irving (1783-1859) ijodining o'rni. «Eskizlar kitobi», «Algambra» hikoyalar to'plamlarida yumor va satira. Amerika romanchilik maktabining shakllanishi va taraqqiyotida Fenimor Kuper (1789-1851) ijodining o'rni. Adib romanlarining jamiyat taraqqiyotidagi roli. Davr ziddiyatlarining adabiyotda aks etishi. Mark Tven (1835-1910) ijodi. Mark Tven – AQSHning yirik hajviyotchi adibi. «Tom Soyerning sarguzashtlari» romani Amerika bolalar adabiyotining ilk namunasi ekanligi. Jek London (1876-1916) ijodi. Jek London mashhur realist ijodkor sifatida. «Shimol hikoyalari» turkumining yaratilishi. «Hayotga muhabbat» hikoyasining bosh g'oyasi. «Martin Iden» tarjimai hol xarakteridagi roman sifatida. Teodor Drayzer (1871-1945) ijodi. Drayzer Amerikaning yirik realist san'atkori sifatida. «Amerika fojiasi» – adib ijodining cho'qqisi. Klayd va boshqa obrazlar orqali Amerika fojialari sabablarining ochilishi. Ernest Heminguey (1899-1961) Hemingueyning jurnalistlik faoliyati. Urushga qarshi nafrat bilan sug'orilgan asarlari. «Alvido qurol» romani. «Chol va dengiz» qissasida tabiat va jamiyat ziddiyatlari bilan kurashda inson irodasining bukilmasligining tasvirlanishi. Uilyam Folkner ijodiy merosi. Adib hikoya va romanlarida inson talqini. Jamiyat va shaxs muammolari. Sidni Sheldon (1912-1998) asarlarida insoniy fazilatlar va illatlar tasviri. «Orziqib kutaman ertani» romanida shaxs inqirozi va unda jamiyat o'rni masalasi.

Ekzistentsializm adabiyoti

Ekzistentsializm adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari. Albert Kamyu (1913-1960) ijodi. Adibning «Vabo» va «Begona» asarlari. Romanda psixologik tasvir. Jan-Pol Sartr ijodi. "Ekzistentsializm – bu gumanizm" asarida ijodkor dunyoqarashi masalasi. Frans Kafka ijodining ekzistentsializm adabiyotida, umuman, dunyo adabiyotida tutgan o'rni.

XX asr Lotin Amerikasi adabiyoti

Lotin Amerikasidagi davlatlarning o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi va rivojlanish yo'liga kirib olishi. Xorxe Luis Borxes (1899-1998) ijodining Lotin Amerikasi xalqlari adabiyotining rivojlanishida tutgan o'rni. «Marvlik tabib yoki niqobdagi bo'yoqchi» asarida Amerika muhitining tasviri. Pablo Neruda (1904-1973) ijodi. «Ispaniya yuragimda» she'riy to'plami. Gabriel Garsia Xose Markes (1928) ijodi. Markes jahon adabiyotining buyuk namoyandasi sifatida. «Tanholikning yuz yili» va «Buzrukning kuzi» romanlarida ramziylik. Nobel mukofotini olgan adiblar va «Jahon adabiyoti» jurnali. Adabiyot sohasida Nobel mukofotini olgan adiblar haqida tushuncha. «Jahon adabiyoti» jurnalining xalqimiz ma'naviy ongini rivojlantirish va boyitishdagi o'rni.

Seminar mashg'ulot mavzulari:

„Gilgamish“ eposi tahlili

„Gilgamish“ – shumerlar davri adabiyotining qadimiy yodgorligi. Eposning

mazmun-mohiyati, asosiy obrazlari. Eposda mangu hayot va unga intilish g'oyalari. Gilgamish, Enkid obrazlariga tavsif.

Hind adabiyoti

„Ramayana“ va „Mahobxorata“ dostonlari tahlili

Hind adabiyoti taraqqiyoti tamoyillari. Veda va vedantalar, rigvedalar haqida ma'lumot. „Ramayana“ dostonida mardlik, ishq-muhabbat va do'stlik talqini. Asar qahramonlariga tavsif. „Mahobxorata“ dostonida markazlashgan davlat tuzish g'oyasi. Dostonda ilgari surilgan umuminsoniy g'oyalar haqida tushuncha.

Yunon adabiyoti

Homerning „Iliada“ dostoni tahlili. „Odisseya“ – sarguzasht doston

Homer dostonlari va madhiyalari. „Iliada“ dostonining yaratilish tarixi va tuzilishi. Doston qahramonlari. Yelena, Paris, Menelay, Axilles, Odissey va boshqa qahramonlar tavsifi. Dostonning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari. Doston voqealarining Troya urushiga borib taqalishi. Odissey sarguzashtlari. Bosh qahramonning aql va hiyla bilan turli vaziyatlardan chiqib ketishi. Penelopa – vafodor ayol timsoli. Ota-o'g'il, er-xotin munosabatlarining asardagi talqini. „Odisseya“ va „Alpomish“ dostonlarining qiyosiy tahlili.

Safoklning „Shoh Edip“ tragediyasi

Yunon adabiyoti rivojida Safokl ijodining o'rni va ahamiyati. Fiva siklidagi dostonlar. „Shoh Edip“ tragediyasining mazmun-mohiyati. Edip, Iokasta, Kreont va Tiresey obrazlariga tavsif. Fojiada inson taqdiri va qismati haqidagi qarashlarning badiiy talqini.

Vergiliy asarlari tahlili. Ovidiy – Rim adabiyotining so'nggi vakili

Vergiliy ijodi Rim poeziyasining cho'qqisi sifatida. Shoir bukolikalari va georgikalarida inson hayoti tabiat bilan uyg'un ekanligi. „Eneida“ qahramonlik va vatanparvarlik haqidagi doston. Ovidiy – Avgust zamonasining so'nggi vakili. Ovidiy ijodining dastlabki bosqichi. O'z davrida shoir ijodiga bo'lgan munosabatlar. „Metamarfozalar“ asarining yaratilish tarixi va tahlili.

Dante Aligyeri ijodi. Jovanni Bokachchoning „Dekameron“ hikoyalar to'plami

Dante ijodining dastlabki davrlari. Beatriche – shoir ilhom parisi sifatida. „Ilohiy komediya“ – Dante ijodining cho'qqisi. Dostonning tarkibiy qismlari va mavzular ko'lam. Dostonda insoniyatning buyuk allomalari tasviri. Dostonning o'zbek tilidagi tarjimasi. „Dekameron“ – gumanistik g'oyalar va voqelikni realistik tasvirllovchi asar. Novellalar kitobining mazmun-mohiyati. Bokachchoning novella janri rivojiga qo'shgan hissasi. Asardagi hikoyalarning mavzu ko'lam va obrazlar olami.

Kristofer Marlo dramalari. Vilyam Shekspir ijodi

Kristofer Marloning ijod yo'li. Adib ijodida shaxs va jamiyat masalalarining yoritilishi. „Buyuk Temur“ dramasi yaratilish tarixi. Amir Temur obrazining yaratilish sabablari. Asardagi tarixiy va to'qima obrazlar tizimi. Jahon adabiyotida Amir Temur obrazi. Shekspir – ingliz uyg'onish davri adabiyotining yirik namoyandasi. Adabiy faoliyati va davrlashtirilishi. Shekspir tragediyalari. „Hamlet“ tragediyasida personajlar ichki dunyosi va psixologiyasi talqini. Fojia

qahramonlariga tavsif. Shekspir asarlarining tarjimalari haqida ma'lumot.

Migel de Servantes ijodi. Jan Batist Molyer ijodi

Servantes – ispan uygʻonish davri adabiyotining yetuk namoyandasi sifatida. „Don Kixot“ ritsar romanlariga parodiya tarzida yozilgan satirik asar ekanligi. Don Kixot va Sancho Pansa obrazlari tahlili. Molyer – klassitsizm adabiyotining yirik vakili. Ijodiy faoliyatining boshlanishi va dastlabki komediyalari. „Tartyuf“ – „muqaddas zakovat jamiyati“ning kirdikorlarini fosh etuvchi asar sifatida. Tartyuf va Orgon obrazlari tahlili. Molyer qalamiga mansub „Don Juan“ komediyasining oʻziga xos jihatlari.

Daniel Defoning „Robinzon Kruzo“ romani. Jonatan Sviftning „Gulliverning sayohatlari“ romani tahlili

„Robinzon Kruzo“ – buyuk kashfiyotlar davri mahsuli. Romanning yaratilishi tarixi. Robinzon obraziga tavsif. Svift – maʼrifatchilik adabiyotining yirik vakili. „Gulliverning sayohatlari“ romanida satira. Asardagi fantastik vaziyatlar va afsonaviy obrazlar tahlili. Gulliever sayohat qilgan mamlakatlar va Angliya jamiyatidagi mushtarakliklar.

Hyotening „Faust“ asari tahlili

Hyote ijodida nemis xalq qoʻshiqlarining oʻrni. „Magʻrib-u Mashriq“ shoir ijodining choʻqqisi ekanligi. „Faust“ fojiasi. Faust va Mefistofel obrazlariga tavsif. Asarda koinotning qudratli kuchi va inson irodasi masalasi. Hyote asarlarida ilgari surilgan umuminsoniy gʻoyalar.

Bayron sheʼriyati tahlili

Bayron ingliz romantizm adabiyotining namoyandasi sifatida. Shoir asarlarida lirizm. „Sharq dostonlari“ toʻplamining yaratilishi va mavzular koʻlami. „Gyaur“ dostoni tahlili. Gyaur, Leyla va Hasan obrazlariga tavsif. „Don Juan“ dostonida badiiy mahorat masalalari tahlili. Bayron asarlarining tarjimalari.

Balzak ijodi

Fransuz adabiyoti rivojida Balzakning oʻrni. „Insoniyat komediyasi“ epopeyasining yaratilishi. „Gorio ota“ romanida otalar va bolalar munosabati. Qirol Lir va Gorio ota obrazlarining qiyosiy tavsifi. „Sagʻri teri tilsimi“ asari tahlili. Asarda koʻtarilgan azaliy va abadiy muammolar hamda XIX asr fransuz jamiyatidagi illatlar.

Frederik Stendalning „Qizil va Qora“ asari tahlili

Stendal ijodida tanqidiy realizm. Romanning yaratilish tarixi va nomlanishidagi ramziylik. Asar qahramonlariga tavsif. Jyulyen Sorel – murakkab obraz sifatida. Asarda ilgari surilgan gʻoyalar. Jamiyat va shaxs muammolarining badiiy talqini.

Gi de Mopassan asarlari tahlili

Mopassan – novella janrining ustasi. Adib asarlarida bosqinchilik urushlarining qoralanishi. „Doʻndiq“ hikoyasi tahlili. „Hayot“ romanida ilgari surilgan gʻoyalar. „Azizim“ – jamiyat illatlarini keskin fosh etuvchi asar sifatida. Jorj Dyurua – shaxsiyatparast va xudbin kimsa ekanligi.

Mark Tvenning „Tom Soyerning boshidan kechirganlari“ asari. Jek London ijodi tahlili

„Tom Soyerning boshidan kechirganlari“ – bolalar dunyosi haqidagi asar. Asarda

	davr ijtimoiy muhiti tasviri. Tom va Gek Finn obrazlariga tavsif. Jek London asarlarida inson erki va huquqi masalalari. „Martin Iden“ – avtobiografik asar. Martin Iden va Ruf obrazlari tahlili. „Martin Iden“ va A.Qahhor qalamiga mansub „Sarob“ romanlarining qiyosiy tahlili. Adib hikoyalari tahlili. Teodor Drayzerning „Amerika fojiasi“ asari „Amerika fojiasi“ XX asr muammolari haqidagi monumental asar. Romanda ilgari surilgan oilaviy, ijtimoiy, psixologik muammolar. Asar obrazlar galereyasi tahlili. Robindranat Thokur va Ernest Xeminguey ijodi tahlili Thokur – „Sharq va G'arbni yaqinlashtirgan figura“. „Gitanjali“ she'rlar to'plamining yaratilish tarixi va mavzular ko'lam. Adibning hikoyanavislik mahorati. „Halokat“ romani tahlili. Roman qahramonlariga tavsif. Thokur romanlarida milliy kolorit tasviri. Xeminguey ijodida urushga nafrat tuyg'usining kuchliligi. „Alvido qurol“ romani adib ijodining muhim bosqich ekanligi. „Chol va dengiz“ qissasida inson irodasining qudrati masalasi. Chol Santyago obraziga tavsif. Yozuvchining badiiy mahorati. Seminar mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Seminar mashg'ulotlarida talabalar badiiy adabiyot haqidagi bilim va ko'nikmalarini, poetic asarlar tahlili orqali mustahkamlab boradilar. Seminar mashg'ulotlar mavzularining muayyan rejasi va adabiyotlar ro'yxati talabalarga taqdim qilinadi. Rejada ko'rsatilgan masalalar darslik yoki o'quv qo'llanma hamda ilmiy adabiyotlarga tayanib o'rganish tavsiya qilinadi. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha tavsiya etiladigan mavzularni talabalar muayyan adabiyotlardan o'rganib, mashg'ulotga tayyorlanib keladilar.
4.	Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni Talabaning mustaqil ta'limi «Jahon adabiyoti» fanini o'zlashtirish uchun belgilangan o'quv ishlarining ajralmas qismi bo'lib, u metodik va axborot resurslari bilan ta'minlanadi hamda bajarilishi reyting tizimi talablari asosida nazorat qilinadi. Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi o'qituvchining rahbarligi va nazorati ostida muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir. Mustaqil ishni tashkil etishda har bir talabaning akademik o'zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalaniladi: - ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish; amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish; - nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash; - mavzu yuzasidan tahlilga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish; - badiiy matnlarga xos xususiyatlarni belgilash va boshqalar. Talaba mustaqil ishini nazorat qilish o'quv mashg'ulotlarini olib boradigan o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi. Talaba uchun fan bo'yicha mustaqil ish topshiriqlari tegishli kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan o'quv mashg'ulotini bevosita olib boruvchi o'qituvchi bilan birgalikda tuziladi, hamda kafedra mudiri tomonidan tasdiqlanadi. Mustaqil ishni bajarish uchun talabaga axborot manbasi sifatida darslik va o'quv

qo'llanmalar, metodik qo'llanma va ko'rsatmalar, ma'lumotlar to'plami va banki, ilmiy va ommaviy davriy nashrlar, internet tarmog'idagi tegishli ma'lumotlar, berilgan mavzu bo'yicha avval bajarilgan ishlar banki va boshqalar xizmat qiladi. Mustaqil ishda taniqli jahon adiblarining nasriy yoki nazmiy asarlarining badiiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Mustaqil ish A-4 formatdagi qog'ozda 10 betdan kam bo'lmasligi talab qilinadi.

Mustaqil ta'lim uchun mavzular

1. Eng qadimgi Sharq adabiyotiga xos xususiyatlar.
2. Shumer adabiyoti.
3. "Gilgamish" eposida hayot va o'lim muammosi.
4. Qadimgi hind adabiyoti.
5. Yunon adabiyotining shakllanish davrlari.
6. Yunon adabiyotida dramaturgiyaning paydo bo'lishi.
7. Ellinizm va Rim hukmronligi davri yunon adabiyoti.
8. Rim adabiyoti. Respublika davri Rim adabiyoti.
9. O'rta asrlar adabiyoti.
10. Ritsar-kurtuaz adabiyotining o'ziga xos jihatlari.
11. Angliyada uyg'onish adabiyoti.
12. Fransiya va Ispaniyada uyg'onish davri adabiyoti.
13. XVII asr klassitsizm adabiyoti.
14. Romantizm adabiyoti.
15. Fransiyada tanqidiy realizm adabiyoti.
16. Ingliz tanqidiy realizm adabiyoti.
17. Nemis tanqidiy realizm adabiyoti.
18. XIX asr oxiri va XX asr boshlari adabiyoti.
19. XX asr boshlarida Amerika adabiyoti.
20. Fenimor Kuper ijodiy merosi.
21. Ekzistensializm adabiyoti.
22. Alber Kamyuning "Begona" romani.
23. XX asr Lotin Amerikasi adabiyoti.
24. Gabriyel Garsia Markes ijodi.
25. Nobel mukofotini olgan adiblar va "Jahon adabiyoti" jurnali.

5. Fan bo'yicha talabalarining bilimi, ko'nikma, malaka va kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar

Bakalavr:

- jahon badiiy tafakkuri rivojida eng qadimgi adabiy manbalarning o'rni;
- jahon adabiyotidagi yirik adabiy yo'nalishlar, oqimlar;
- antik davr adabiyoti;
- o'rta asrlar adabiyoti;
- uyg'onish davri adabiyoti;
- ma'rifatparvarlik adabiyoti;
- romantizm va realizm adabiyoti;
- XIX asr oxiri va XX asr boshlari jahon adabiyoti;
- XX asr jahon adabiyotiga xos xususiyatlar;

	- realizm, modernizm, postmodernizm; - XIX asr oxiri va XX asrlarda G'arbdagi adabiy-tanqidiy fikrlar <i>haqida bilimga ega bo'lishi</i>; - jahon adabiyotining eng yetuk namunalarini tahlil qila olish; - o'zbek adiblari asarlarini jahon adabiyoti kontekstida o'rganish, talqin va tahlil qilish; - o'z ilmiy-tadqiqot ishlarida jahon adabiyoti va o'zbek adabiyoti namunalarini qiyoslash va o'rinli xulosalar chiqara olish <i>ko'nikmasiga</i>; - ilmiy va o'quv jarayoniga o'zbek adabiyoti va jahon adabiyoti namunalarini qiyoslab tatbiq eta olish <i>malakasiga</i>; - fan bo'yicha talaba egallagan nazariy bilim, ko'nikma va malakalardan amaliy va nazariy masalalarni yechishda foydalanib, amaliyotda qo'llay olish va shaxsiy fikrlari orqali ijodkorlik qobiyatini namoyon etish <i>kompetensiyalariga ega bo'lishi kerak</i>.
6.	Ta'lim berish va o'qitish uslubi Ma'ruza, seminar mashg'ulotlari, mustaqil ishlar (o'quv loyihalar, guruhli taqdimot, referatlar, keyslar, dokladlar, krossvordlar, esse va hokazolar)
7.	Fan dasturining informatsion-uslubiy ta'minoti Didaktik vositalar - jihozlar va uskunalar, moslamalar - video-audio uskunalar - kompyuter va multimediali vositalar
8.	Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi Baholash usullari Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda so'rovlar, og'zaki savol-javob, yozma ish, test sinovlari yoki boshqa ko'rinishda o'tkazilishi mumkin. Fan bo'yicha talabalar bilimini baholash mezonlari 5 baho - ilmiy ishlarni tavsiflash, tahlil qilish, xulosalash ko'nikmalariga ega bo'lganligi; - ilmiy tadqiqot mavzusini rasmiylashtirishga doir amaliy ko'nikmalarni egallaganligi; - ijodiy fikrlay olish; - ilmiy mushohada yurita olish; - nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq eta olish; - tahlil ko'nikmasiga ega bo'lish. 4 baho - mustaqil ilmiy mushohada yurita olish; - olingan bilimlarni amalda qo'llay olish, gaplarni tahlil qila olish; - ilmiy tadqiqot haqida tasavvurga ega bo'lish; - ilmiy xulosalarga ega bo'lish. 3 baho - mavzular bo'yicha tasavvurga ega bo'lish; - nazariy ma'lumotlarni bilish, aytib berish. 2 baho

- ilmiy tadqiqot haqida aniq tasavvurga ega bo'laslik;
- o'tilgan mavzularni bilmaslik;
- yozma savodxonlik darajasining nihoyatda pastligi.

9. **Foydalaniladigan asosiy darslik va o'quv qo'llanmalar, elektron ta'lim resurslari hamda qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati**

Rahbariyat adabiyoti

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. –T.: O'zbekiston, 2016.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. –T.: O'zbekiston, 2017.
3. „Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari“ to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori (Xalq so'zi, 2017- yil, 21- aprel).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining „O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi“ to'g'risidagi Farmoni (Xalq so'zi, 2017- yil, 8- fevral).
5. Mirziyoyev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. –T.: O'zbekiston, 2017.
6. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008.

Asosiy adabiyotlar

1. Boynazarov F. Jahon adabiyoti. – T.: Musiqa, 2006.
2. Normatova Sh. Jahon adabiyoti. – T.: O'qituvchi, 2008.
3. Azizov Q., Qayumov O. Chet el adabiyoti tarixi. (XVIII-XX asrlar). –T.: O'qituvchi, 1987.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Jahon adiblari adabiyot haqida. To'plovchilar M.Sharafutdinova, Sh.To'ychiyeva. – T.: Ma'naviyat, 2010.
2. Sulaymonova F. Sharq va G'arb. T.: O'zbekiston, 1997.
3. Komilov N. Tafakkur karvonlari (Sharq-u G'arbning sivilizatsiyaviy aloqalari). – T.: Sharq, 2011.
4. Rashidov A. Ch.Aytmatovning badiiy olami. – T.: O'zbekiston, 2008.
5. Rashidov A. Lesya Ukrainka (adabiy portret). – T.: Sharq, 2010.
6. Jalilov S. Bobir va Yuliy Sezar. – T.: Yangi asr avlodi, 2001.
7. Do'stmuhamedov Q. Nobel mukofotini olgan adiblar. – T.: Ma'naviyat, 2002.
8. Sitseron. Notiqlik san'ati haqida ikki risola. – T.: Yangi asr avlodi, 2007.
9. Jo'raqulov U. Hududsiz jilva. – T.: Fan, 2006.
10. Hamdam U. Yangilanish ehtiyoji. – T.: Fan, 2007.
11. Ch.Aytmatov, M.Shoxonov. Ch o'qqida qolgan ovchining ohi-zori – T.: Sharq, 1998.
12. „Jahon adabiyoti“ jurnali. 1997-2018 yillardagi sonlari.
13. Belinskiy. Adabiy orzular. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1977.
14. Aristotel. Poetika. –T.: Yangi asr avlodi, 2011.
15. Quronov D., Rahmonov B. G'arb adabiv-tanqidiy tafakkuri tarixi ocherklari. –

T.: 2008.

16. Gegel. Estetika. –T.: Sharq yulduzi jurnali, 1-6- sonlar, 2014.

17. Крамер С. История начинается в Шумере. –М.: Наука, 1991.

18. Kun. –T.: O'zbekiston, 2013.

19. Zivotov Z. Shumerlar va Turon qavmlari. –T.: Mumtoz so'z, 2012.

20. Saidov U. Sharq va G'arb: madaniyatlar tutashgan manzillar. –T.: Yangi asr avlodi, 2009.

21. Xolbekov M., XX asr modern adabiyoti. –T.: Mumtoz so'z, 2014.

22. Boltaboyev H., Mahmudov M. Adabiy-estetik tafakkur tarixi. 2 jildlik. –T.: Mumtoz so'z, 2013-2016.

Badiiy adabiyotlar

1. Bilgamish. (Ziyotov Z. Shumerlar va Turon qavmlari). –T.: Mumtoz so'z, 2012.

2. Gomer. Iliada. –T.: O'zbekiston, 2013.

3. Firdavsiy. Shohnoma. –T.: Adabiyot va san'at, 1984.

4. Dante. Ilohiy komediya. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2000.

5. Servantes. Don Kixot. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1990.

6. Gyote. Faust. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1994.

7. Shekspir. Saylanma. 3 jildlik –T.: Fan, 2007.

8. Navoiy A. Lison ut tayr. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2015.

9. Radiy Fish. Jaloliddin Rumi. –T.: Yangi asr avlodi, 2016.

10. Balzak. Gorio ota. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1998.

11. Stendal. Qizil va Qora. –T.: O'zbekiston, 1986.

12. Mopassan. Novellalar. –T.: O'qituvchi, 1987.

13. Pushkin. Yevgeniy Onegin. –T., 1988.

14. Lermontov. Zamonamiz qahramoni. –T.: O'zbekiston, 2016.

15. Gogol. Revizor. –T.: O'qituvchi, 1974.

16. Turgenev. Otalar va bolalar. –T.: Yangi asr avlodi, 2015.

17. Tolstoy. Tirilish. 5 tomlik. 5-tom. –T., 1978.

18. Dostoyevskiy. Jinovat va jazo. –T., 1977.

19. Chexov. Tanlangan asarlar. 3 tomlik. 1-tom. –T.: O'zbekiston, 1957.

20. Usta va Margarita. –T.: Sharq, 2008.

21. Xeminguey. Chol va dengiz. –T.: Yosh gvardiya, 1986.

22. Jek London. Martin Iden. –T.: Yangi asr avlodi, 2015.

23. Gabriel Garsia Markes. Yolg'izlikning yuz yili. –T.: Sharq, 2005.

24. Poelo Koelo. Alkimyogar. –T.: Yangi asr avlodi, 2005.

25. Kafka. Jarayon. –T.: Sharq, 2015.

26. Kamyu. Begona. –T.: Yozuvchi, 1995.

27. Jeyms Joys. Navqiron san'atkorning yoshlikdagi siyrati. –T.: Akademnashr,

2014.

28. Hesse H. Cho'l bo'risi. –T.: Sharq, 2006.

29. Aytmatov Ch. Qiyomat. –T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabivot va san'at nashriyoti, 1989.

30. Nodar Dumbadze. Abadivat qonuni. – T.: Sharq, 2006.

31. Robindranat Tagor. Hikoyalar. –T.: O'qituvchi, 2004.

32. Kobo Abe. Yashik odam. –T.: O'qituvchi, 2017.

33. Somerset Moem. Oy va sariq chaqa. –T.: Davr Press, 2012.

34. Ekzupyeri. Kichkina shahzoda. –T.: Yangi asr avlodi, 2017.

35. Jan Dominik Bobbi. Skafandr va kapalak. Jahon adabiyoti jurnali 12-son. –T., 2017.

Elektron ta'lim resurslari

1. www.tdpu.uz

2. www.pedagog.uz

3. www.ziyonet.uz

4. www.edu.uz

6. www.o'zbekadabiyoti.com

7. www.ziyouz.com

8. www.e-adabiyot.uz.jahon

9. www.ziyouz.com

10. Fan dasturi Buxoro davlat universiteti kengashning 2023-yil 29-avgustdagi 1-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

11. Fan/modul uchun mas'ul:

F.S.Nasimova - BuxDU Fransuz filologiyasi kafedrasi o'qituvchisi

12. Taqrizchilar:

O.O.Bobokalonov - BuxDU Fransuz filologiyasi kafedrasi katta o'qituvchisi (PhD)

N.B.Kuldashova - BuxDU Fransuz filologiyasi kafedrasi dotsenti, (PhD)